

Posudek

na diplomovou práci Diljany Anastasové

Jazyk jako prostředek při vytváření obrazu Bulharska v české společnosti

ÚBS FF UK, Praha 2006

Diplomantka zvolila téma, které pro ni osobně je velmi aktuální, neboť během svého dlouhodobého pobytu v ČR vnímala vztah české společnosti k Bulharsku a Bulharům a reflektovala informace, kterých české společnosti prostřednictvím masových médií dostávají. Fakt, že tento vztah je (de)formován sítím žurnalistického vidění světa a zájmy a logikou fungování prostředků masové informace, byl zcela zřejmý a pocit, že tyto informace nejsou objektivní, byl dostatečnou motivací. Diplomantka se rozhodla překročit rovinu subjektivního emotivního hodnocení těchto jevů a pokusila se o jejich objektivní analýzu založenou na ověřitelných faktech a odborně podloženém hodnocení. Jako její vedoucí jsem sledovala růst diplomantčiny názorů od útržkovitých dojmů a subjektivních pocitů k získávání metodologie sběru adekvátního materiálu a nárůst schopnosti jeho hodnocení. Zpracování zvoleného tématu bylo pro ni také heuristicky objevné, neboť se seznámila s bohatou tradicí česko-bulharských kulturních styků. Je třeba ovšem připomenout, že kulturní kapitoly v knize J. Rychlíka Dějiny Bulharska nejsou vždy důvěryhodným zdrojem. Potěšilo mě, že práce nad diplomovým úkolem významně prohloubila též schopnost stylového hodnocení výrazových prostředků. Analýza sémanticky složitých obrazů zejména v názvech článků nebyly vždy zcela triviální.

Výsledný tvar diplomové práce má všechny potřebné parametry: definuje cíl práce, vychází z potřebného kontextu zkoumaných jevů, a to jak kulturního (tradice kulturních a jazykových vztahů v minulosti), tak i společenského a politického (Témata současného obrazu Bulharska v české společnosti). Seznámila se s výsledky sociologických výzkumů dr. M. Moravcové a vhodně je doplnila analýzou publicistického diskursu. Svou analýzu českého tisku opřela o orientaci v problematice publicistického stylu, stylových vyjadřovacích prostředků. Zvolila zdroje vlastního materiálu a popsala je. Formulovala závěry komplexního posouzení popsání faktů. V závěru diplomové práce je seznam literatury a přílohy, z nichž nejdůležitější je přetištění zkoumaných pramenů.

Teze vyslovené v úvodní části 1.3. jsou trefné a dobře zvolené, především rozfázování synchronního pohledu na tři období. Poučeně se zde pracuje i s pojmem stereotyp, a to včetně práce s odbornou literaturou (část 3.). Přehled klíčových textů české publicistiky od 90. let (část 4.2.) je pojata esejisticky a vytváří velmi plastický obraz dynamiky vidění Balkánu a Bulharska. Analýza sémanticky složitých obrazů zejména v názvech článků nebyly vždy zcela triviální. Spíše než o jazykovou analýzu zde ještě jde o přehled vůdčích témat a základních hodnotících přístupů.

Domnívám se, že pro orientaci v tématu bylo pro diplomantku důležité dobře proniknout i do způsobu provádění sociologického výzkumu. Několik fází různorodě zaměřeného výzkumu realizovaného M. Moravcovou poskytly diplomantce vodítko, co hledat ve vlastním materiálu.

Vlastní výzkumná práce je soustředěna do části 5 (s. 41-84). Výběr periodik, ze kterých diplomantka čerpala (MF Dnes, LN, HN, Právo), považují za velmi vhodný jak pro jejich názorovou různost, tak i podle toho, na jaký typ čtenáře jsou zaměřeny. Tento výběr přispívá k objektivizaci pohledu na českou publicistiku. Jazyková analýza vychází z precizního zhodnocení zdrojů, popisu metodiky, analýzy publicistického stylu. Kategorizace článků na základě oblasti, jíž se týká (ekonomika, politika, kriminalita, turistika, kultura, sport

je vhodná, snad ji trochu narušuje vyčlenění úvahových článků, u kterých by se jistě dalo zařazení do výše uvedených kategorií uplatnit také a spíše popsat rozdíl mezi informativními a analytickými žánry. Statistický přehled nalezeného materiálu považuji za velmi přesvědčivý, a to jak analýzu podle oblastí, tak podle periodik. Vytváří velmi dobré východisko pro vlastní jazykový rozbor. Jednoznačně prokazuje oprávněnost trojčlenného dělení zkoumaného časového úseku, poskytuje zajímavý obraz o tendencích, které ovládaly českou publicistiku i o odrazu objektivních změn ve společnosti, politice, ekonomice a turismu. Tato část je krásně názorně graficky zpracována. Vysokou výpovědní hodnotu mají potom zobecňující grafy (s. 53).

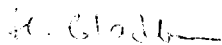
Jazyková analýza materiálu (s. 59-83) vychází z přehledného popisu charakteristických rysů publicistických žánrů a forem. Zde musím vyslovit svou nejzávažnější připomínku. Je totiž škoda, že konkrétní jazykový výzkum je proveden na relativně úzkém materiálu (vždy jen několik článků z každé vyjmenované oblasti). Vysledované charakteristiky se tak opírají o příliš úzkou materiálovou základnu, takže závěry z nic vyvozené nemohou být dostatečně zobecňující. Na druhou stranu však ale sama analýza je provedena velmi podrobně. Hodnotí kromě verbálních prostředků též umístění materiálu v periodiku a další prostředky (fotografie). Z formulací je zřejmé, že autorka není lhostejná k jevům a procesům, které se v materiálech popisují a vždy jí leží na srdci i objektivita vytvářeného obrazu. Od počátečního vnitřního odporu k emotivně velmi silnému vyjadřování dospěla autorka k objektivnímu hodnocení vlivu na názory čtenářů. Zejména její pozornost poutají hodnotící hyperboly, konotativní významy hodnotících (vesměs záporných vzhledem k těžkému vývoji bulharské společnosti a ekonomiky) vyjadřovacích prostředků apod. Zvlášť jsou analyzovány vyjadřovací prostředky v titulcích a jejich strategie (délka, užití sloves, typy vět aj.). Dospívá se k potvrzení funkčnosti takových prostředků. Dobře je popsána intezifikace vyjadřování. Výsledný dojem velmi intenzivních dějů a jejich vyhocené hodnocení je podrobeno především lexikální analýze, i když autorka neopominula i základní prvky analýzy syntaktické (délka a typologie vět) včetně statistických dat (počet slov, vět, řádků), které umožňují alespoň orientační kvantitativní vhléd do zkoumaného materiálu. Potvrzují se výchozí teze o obraznosti vyjadřování, o síle obrazu. Výstižná je potom i shrnující tabulka na s. 82 a verbální shrnutí závěrů.

Diplomantka uvádí v seznamu použité literatury zhruba 60 titulů. Z práce je zřejmé, že se zvolenými tituly pracovala velmi podrobně, dává přednost přesné citaci. Ne vždy se jí daří skloubit myšlenky získané z této literatury s vlastními myšlenkami. Vlastně pouze v tomto ohledu lze vypožorovat závažnější problémy formulačního rázu: ač je zřejmé, proč je daný citát pro práci důležitý, ne vždy je do textu zařazen zcela ústrojně. Nebylo jistě účelem podat úplný či inovativní pohled na tradice česko-bulharských vztahů, přesto se útržkovitost a zvýrazněné jen klíčových figur (včetně střídání perspektivy bulharsko-české a česko-bulharské, např. zařazení Konstantina Kosteneckého, s. 15, opakování informace v části 1.2. a 2.) promítá do toho, že vzniká dojem, že diplomantce zůstala utajena zcela zřejmá vývojová linie těchto vztahů. Zvláště důležitý by zde byl hodnotící pohled na tuto tradici, která, alespoň tak, jak je popsána, se jeví v dosti výrazném protikladu k tomu, co zkoumala diplomantka ve vlastním materiálu.

Práce je velmi pečlivě a dobře formálně vypravena. Diplomantka věnovala velké úsilí jazykové korektuře textu a je třeba zdůraznit, že výsledek je velmi dobrý.

Plně doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře.

Praha, 22.5.2006

Doc. PhDr. Hana Gladkova, CSc.,
vedoucí práce